



Taskforce kindermishandeling
en seksueel misbruik

Handreiking voor gemeentebesturen

Regie op de aanpak van kindermishandeling

**KOPLOPERGROEP WETHOUDERS
TASKFORCE KINDERMISHANDELING
EN SEKSUEEL MISBRUIK**



Voorwoord

Er is maar één iemand nodig...

'Het houdt niet op. Niet vanzelf.' Met deze slogan voert de rijksoverheid sinds 2012 [campagne voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling](#). Wie zich zorgen maakt, wordt opgeroepen om **Veilig Thuis te bellen**. Want: **'...er is maar één iemand nodig om kindermishandeling te stoppen'**. Dat hebben we ook als Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik de afgelopen jaren uitgedragen. Met adviezen, informatie, bijeenkomsten, campagnes en bestuurlijk overleg op allerlei niveaus.

Heeft het geholpen?

Niet genoeg. Het aantal kinderen dat te maken krijgt met verwaarlozing, mishandeling of misbruik is niet aantoonbaar gedaald. Nog altijd krijgen elk jaar bijna 120.000 kinderen in Nederland te maken met kindermishandeling. Van die kinderen overlijden er elk jaar enkele tientallen. De aanpak van kindermishandeling is dus nog lang niet op orde. Kindermishandeling en andere vormen van huiselijk geweld zijn het grootste veiligheidsprobleem dat we op dit moment in de samenleving hebben. De kans dat je thuis in elkaar wordt geslagen is vele malen groter dan dat dit op straat gebeurt.

Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen vooruitgang is geboekt. De aandacht voor het vraagstuk en vooral de invoering van een meldcode heeft geleid tot een toename van het aantal meldingen. En vooral: tot een groeiende aandacht bij professionals voor het opvangen en aankaarten van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. We hebben nu een groter deel van de ijsberg in beeld. En we zien die problemen nu bovendien een stuk sneller.

Uiteraard bekruipt je op het stadhuis weleens het gevoel: lukt het me nou om werkelijk het verschil te maken in het leven van de mensen die op me rekenen? Laat helder zijn: juist op het terrein van kindermishandeling en huiselijk geweld heeft de gemeente een grote rol. Onderschat niet hoeveel de gemeente juist voor deze gezinnen en kinderen kan betekenen. We kunnen veel van elkaar leren. Overal in het land hebben gemeenten slimme oplossingen bedacht. Die gaan we delen.

De bal ligt bij u

Sinds 2015 bent u als gemeentebestuur verantwoordelijk voor de zorg voor de jeugd. Inclusief hun veiligheid. Ook als het gaat om de 'veiligheid achter de voordeur', in huiselijke kring. Niet alleen de aanpak van actuele kindermishandeling is daarmee een zaak van de gemeente, ook de acties die ingezet worden om kindermishandeling te voorkómen.

Reken maar even mee. Van elke 1.000 burgers in een willekeurige gemeente zijn er circa 230 minderjarig. Van alle minderjarigen heeft per jaar circa 3% met kindermishandeling te maken. Dat zijn bijna 7 kinderen per 1.000 inwoners. In een kleine gemeente met maar 5.000 ingezetenen zijn dat al meer dan 30 kinderen – een schoolklas vol. Bij grotere gemeenten gaat het al snel om honderden kinderen. In grotere steden om duizenden. Ze worden uitgescholden of genegeerd, ze krijgen klappen of er wordt aan hen gezeten op een manier die niet past en die bedreigend voor hen is. Elk jaar opnieuw. Denk dus niet dat kindermishandeling 'bij ons in de gemeente' niet voorkomt.

Wat kunt u als gemeentebestuurder doen om dit probleem aan te pakken? Wat is een zinvolle strategie? Welke middelen kan een gemeente inzetten? Wat is effectief? Welke resultaten zijn er te verwachten? Hoe voer je als gemeente de regie op de preventie en aanpak van kindermishandeling? Wat moet er gebeuren, met wie en hoe? Daarover gaat deze Handreiking.

Ook bestuurlijk geldt dat er soms maar één persoon nodig is om het verschil te maken. En waarom zou u dat niet zijn?

Hugo de Jonge

Wethouder Jeugd, Zorg en Onderwijs van de gemeente Rotterdam, lid van de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik en initiatiefnemer van de koplopergroep wethouders voor gemeentelijke regie op de aanpak van kindermishandeling.

Leeswijzer



Introductie	6
Deze handreiking begint met een korte introductie op de achtergronden van de gemeentelijke verantwoordelijkheid bij de aanpak van kindermishandeling.	
Hoofdstukken	
De gemeente kan op vijf thema's regie voeren op de aanpak van kindermishandeling. Die thema's worden telkens in een hoofdstuk verder uitgewerkt.	
1. Preventie	12
2. Inkoop en subsidies	16
3. Meldcode, kindcheck en verwijzindex	18
4. Veiligheidsdomein	22
5. Monitoring en evaluatie	26
Bijlagen	28
In de bijlagen vindt u meer achtergrondinformatie en verwijzingen. Vooral de wettelijke basis van uw verantwoordelijkheid en van de bevoegdheid van de verschillende samenwerkingspartners bij het delen van gegevens komen daarbij aan bod.	

Kadertjes

In de groene kaders krijgt u praktische tips.

In de blauwe kaders vindt u voorbeelden uit de praktijk.

In de gele kaders staat aanvullende informatie.



Preventie en aanpak van kindermishandeling

De gemeente heeft de regie



Gemeenten zijn sinds 2015 integraal verantwoordelijk voor het voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld' en kindermishandeling: van preventie tot signalering, diagnostiek, hulp en behandeling. Een groot aantal instellingen en professionals is hier elke dag mee aan het werk. De regie ligt bij de gemeente.

De aanpak van kindermishandeling staat niet op zichzelf. Het maakt integraal onderdeel uit van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het welzijn van kinderen en gezinnen. Het hele gemeentebestuur draagt hiervoor de politieke verantwoordelijkheid, niet alleen de wethouder die jeugdzaken in zijn² portefeuille heeft. Het is daarom aan te raden om die verantwoordelijkheid te bevestigen en te verankeren in een duidelijk bestuurlijk statement: dat het bestuur van deze gemeente het tot zijn verantwoordelijkheid rekent om de preventie en de aanpak van kindermishandeling voortvarend ter hand te nemen en verantwoording af te leggen over de resultaten.

Veiligheid voorop

Behalve een verschuiving van verantwoordelijkheden, is er in 2015 ook inhoudelijk veel veranderd. De belangrijkste wijziging is dat in de Jeugdwet en de Wmo 2015 de veiligheid van kinderen voorop staat. Alles moet wijken om die veiligheid te garanderen. Zo nodig ook het (medisch) beroepsgeheim. Dat is inmiddels wettelijk zo vastgelegd.³

TIP! Blijf geïnformeerd

Meer informatie over de definitie van kindermishandeling, vormen van kindermishandeling, landelijke prevalentiecijfers, risicofactoren, beschermende factoren, gevolgen van kindermishandeling en culturele aspecten is te vinden bij het [Nederlands Jeugdinstituut](#).

Kindermishandeling

Volgens de Jeugdwet is kindermishandeling: 'Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.'⁴

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) onderscheidt: lichamelijke mishandeling (18% van de gevallen), lichamelijke verwaarlozing (24%), emotionele mishandeling (11%), psychische verwaarlozing (36%), seksueel misbruik (4%) en getuige zijn van huiselijk geweld.⁵ Ook een combinatie van verschillende vormen komt veel voor.

Kindermishandeling is dus een breder begrip dan het – meer traditionele – beeld van een kind dat thuis geslagen wordt. Kinderen die emotioneel verwaarloosd of psychisch mishandeld worden, maken bijna de helft uit van alle minderjarigen die met kindermishandeling te maken krijgen. Er is de afgelopen jaren bovendien steeds meer aandacht voor specifieke groepen kinderen die risico lopen. Denk aan kinderen die klem raken in de vechtscheiding van hun ouders. Of aan kinderen die te maken krijgen met de onderdrukkende traditionele praktijken zoals uithuwelijking of meisjesbesnijdenis.



Gedeelde doelen

Kindermishandeling is een multicauaal probleem. In alle onderdelen van de aanpak, van preventie tot behandeling, is ketensamenwerking noodzakelijk. Het gaat daarbij niet alleen om samenwerking tussen gemeenten en organisaties als politie, OM, scholen⁶, jeugdhulp en GGZ, maar ook tussen regiogemeenten onderling. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat deze ketens goed werken.

Goede ketensamenwerking begint met een gedeeld gevoel van urgentie, uitgewerkt in een gezamenlijke visie en gedeelde doelen. Stel daarom om te beginnen samen met uw ketenpartners een (regionale) visie vast op de preventie en aanpak van kindermishandeling. Formuleer gezamenlijk doelen op outcome niveau. Leg vast in welke mate welke ketenpartner aan het behalen daarvan gaat bijdragen. Het moet voor alle ketenpartners duidelijk zijn dat zij staan voor een gemeenschappelijk belang: het garanderen van de veiligheid van kinderen. Dat belang overstijgt de belangen van de individuele organisaties. Zo ontstaat er ruimte voor echte samenwerking, met respect voor elkaars positie, maar ook met de vrijheid om zo nodig over de grenzen van het eigen organisatiebelang heen te stappen.

We gaan er in deze handreiking van uit dat een dergelijke (regionale) visie in uw gemeente al is geformuleerd en vastgesteld.⁷

TIP! Voer casusbesprekingen

Introduceer casusbesprekingen op bestuurlijk niveau. Bestuurders van alle betrokken organisaties worden daardoor geconfronteerd met de dagelijkse werkelijkheid waarin kindermishandeling zich afspeelt en hoe 'taai' de aanpak ervan soms verloopt. Dat blijkt heel verhelderend te werken, voor alle betrokken partijen.

TIP! Formeer duo's

Maak duo's van professionals die met elkaar afspreken dat ze contact opnemen zodra ze twijfels hebben over signalen rond een gezin. Liefst duo's van mensen die bij heel verschillende organisaties werken. Daarmee voorkom je handelingsverlegenheid - je kunt altijd overleggen.

In de praktijk – Lectoraat Kindermishandeling

Bij de Hanzehogeschool in Groningen wordt voor vier jaar in samenwerking met GGD, GGZ en de gemeente Groningen een lectoraat Kindermishandeling ingesteld. Verschillende gemeenten leveren een bijdrage om dit mogelijk te maken.

Geen geïsoleerd thema

Kindermishandeling is geen geïsoleerd thema. Het is niet zo dat ouders hun kinderen zomaar ineens mishandelen. Het is over het algemeen de uitkomst van een proces, waarin de eigen problematiek en groeiende onmacht bij ouders een doorslaggevende rol spelen. Daarom is de samenhang met andere domeinen groot: onderwijs, jeugdhulp, jeugdgezondheidszorg, geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg, armoedebestrijding, schuldsanering, werkloosheid, participatiebeleid, maatschappelijke ondersteuning, enzovoorts.

In de praktijk – Eénheid van taal en methodiek bij problematische scheidingen

In het kader van de 'Ketenaanpak conflictscheidingen Midden-Brabant' worden professionals getraind in de methodiek 'Best Practice Guide', die ontwikkeld is door het High Conflict Forum (HFC) uit Toronto (Canada). Daardoor ontstaat er bij de betrokken professionals meer eenheid van taal en denken - een noodzakelijke voorwaarde voor onderlinge communicatie en voor een effectief hulpaanbod.

Het project wordt breed gedragen. Deelnemende organisaties zijn: Kompaan en de Bocht, Veilig Thuis Midden-Brabant, De Veilige Haven en de Wijzer Scheiden-partners in Midden-Brabant. De gemeente Tilburg is één van de financiers. Meer informatie is te vinden op de website Wijzer-scheiden.nl.

In de praktijk – Schadelijke traditionele praktijken

Sommige vormen van uitbuiting, verminking en onderdrukking komen voort uit orthodoxe of conservatieve tradities en strikte opvattingen over seksualiteit en de rollen van mannen en vrouwen. Uitingvormen hiervan zijn eer gerelateerd geweld, huwelijksdwang en achterlating, huwelijkse gevangenschap, verborgen vrouwen en vrouwelijke genitale verminking. Ook minderjarigen kunnen het slachtoffer worden van deze vorm van huiselijk geweld.

De gemeente Rotterdam draagt uit dat al deze vormen van geweld niet getolereerd worden en strafbaar zijn. Er wordt ingezet op preventie en voorlichting, eerder en beter signaleren en duurzaam oplossen. Eén van de maatregelen is de aanpak van vrouwelijke genitale verminking. Getrainde sleutelpersonen uit de eigen gemeenschap geven voorlichting over de strafbaarstelling en de gevolgen ervan voor hun dochters.

Soms zijn hulp en ondersteuning in een vrijwillig kader onvoldoende om de problemen de baas te blijven. Dan komt het gedwongen kader in beeld: via de Raad voor de Kinderbescherming en de rechter naar jeugdbescherming en jeugdreclassering. Doordat ook de hulp die de

gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugd-reclassering inzetten onder het gemeentelijke domein valt, kan de gemeente de regie voeren van begin tot eind. Van preventie tot de eerste signalen dat er iets mis is. Van het initiëren van ingrijpen tot het uitvoeren van de maatregelen die noodzakelijk zijn om de veiligheid van kinderen en jongeren te garanderen. Nu en in de toekomst.

We onderscheiden vier domeinen waarbinnen de gemeente de regie kan nemen op de volledige keten bij de aanpak van kindermishandeling.

- Het gemeentelijk sociale domein en zorgdomein
- Onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen
- Het veiligheidsdomein: politie en justitie
- Het niet-gemeentelijk zorgdomein

TIP! Breng de situatie in kaart

Breng in kaart welke sectoren en organisaties in de gemeente of regio welke taken uitvoeren die raken aan de preventie en aanpak van kindermishandeling. Denk aan onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen, huisartsen, verloskundigen en kraamzorg, ziekenhuis, politie, OM, Raad voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen (jeugdbescherming en jeugd-reclassering), volwassenenreclassering, lokale wijk- of jeugdteams, jongerenwerk, Veilig Thuis, Veiligheidshuis, (jeugd-) GGZ. Vergeet relevante interne afdelingen van de gemeente niet, zoals die rond armoedebelief, inkomensbeleid, leerplicht, Participatiewet, Wmo, enzovoorts.

TIP! Ga praten

Houd als bestuurder uw kennis van het veld op peil. Ga langs bij organisaties, houd gevoel bij wat er leeft. Dit voorkomt dat u te rigide maatregelen neemt die niet aansluiten bij de taken waar de organisaties voor staan.

Met name op de domeinen waar de gemeente minder directe verantwoordelijkheid heeft (onderwijs, politie en justitie, het niet-gemeentelijk zorgdomein) is de kernboodschap: organiseer contact, faciliteer ontmoeting en deskundigheidsbevordering, blijf op de hoogte, zorg voor verbinding en investeer hierin. Daarbij mogen partijen die gespecialiseerd zijn in doelgroepen met een (verstandelijke) beperking niet ontbreken, gezien de kwetsbaarheid van deze groep en de specifieke kennis die vereist is. Denk bijvoorbeeld aan [MEE](#) en de [William Schrikker Groep](#).

TIP! Maak een krachtenveldanalyse

Maak een spelers- en krachtenveldanalyse conform stap 1 in de handreiking [Regioaanpak Veilig Thuis](#). Dat helpt bij het inventariseren van relevante ketenpartners voor een sluitende aanpak van kindermishandeling. Ook geeft het helderheid wie op welk punt welke verantwoordelijkheid draagt.

TIP! Sluit convenanten

Sluit een convenant met de medische keten (huisartsen, spoedeisende hulp, lokale of regionale ziekenhuizen) en leg daarin de samenwerkingsafspraken vast, inclusief het gebruik van de meldcode en wat er gebeurt na een melding.

In de praktijk – Zorgmail

In Rijswijk heeft de gemeente met alle 28 huisartsen een convenant opgesteld. Hierin zijn onder andere afspraken opgenomen over verwijzing naar de sociale wijkteams en het Zorgloket, al dan niet gecontracteerde jeugdhulp en Wmo-maatwerkvoorzieningen. Ook zijn er afspraken in opgenomen over samenwerking met scholen en over het waarborgen van de privacy bij het uitwisselen van gegevens. In de medische keten in Rijswijk wordt gewerkt met [Zorgmail](#), waarmee huisartsen en jeugdteams in een afgesloten, beveiligde omgeving met elkaar kunnen communiceren als er zorgen zijn over een kind. De privacy blijft hierbij maximaal gewaarborgd. Dit heeft de drempel voor overleg verlaagd.

TIP! Verbind scholen met Veilig Thuis en de politie

Scholen kunnen behalve signaleren ook een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van kinderen die geweld hebben meegemaakt. Al is het alleen maar door er met ze over te praten. Dat vraagt wel om afspraken tussen scholen, Veilig Thuis en de politie over het delen van informatie, binnen de wettelijke grenzen. De gemeente kan daarbij een faciliterende rol spelen, door deze partijen bij elkaar te brengen en te zorgen dat ze hier afspraken over maken.



Burgerparticipatie

De inzet van de gemeente kan niet zonder de betrokkenheid van professionals én burgers. Daarom is het verstandig om de inwoners van uw gemeente breed te betrekken bij het beleid en de acties die u in gang zet.

TIP! Schakel de Jongerentaskforce in

Maak gebruik van de diensten van de [Jongerentaskforce Aanpak van Geweld tegen Kinderen](#). De Jongerentaskforce heeft als doel kinderen en jongvolwassenen te laten meedenken en meepraten over een effectieve aanpak van kindermishandeling. Zij kunnen onder andere ingeschakeld worden voor advies en het leveren van bijdragen aan bijeenkomsten en congressen vanuit het perspectief van het kind.

In de praktijk – Changemakers

Een goed voorbeeld van burgerparticipatie is de campagne [We Can Young](#), met als doel dat jongeren respectvol met elkaar omgaan en zich bewust zijn van grenzen als het gaat om seks en relaties. Deze campagne zet jongeren zelf in als ‘changemakers’. Om zoveel mogelijk jongeren bewust te maken van stereotypen, ongelijkheid tussen jongens en meisjes en het stellen van grenzen, onderneemt een changemaker allerlei zelfbedachte acties. De campagne We Can Young wordt inmiddels ondersteund door verschillende gemeenten, met inmiddels honderden actieve jongeren.

TIP! Doe mee, in de Week tegen Kindermishandeling

Organiseer een activiteit in de Week tegen Kindermishandeling, ieder jaar op of rond 20 november (Internationale Dag voor de Rechten van het Kind), om de burgers te betrekken bij het beleid en ze te informeren over de acties die ingezet zijn en welke resultaten die hebben opgeleverd.

In de praktijk – Indringende kunst

In Eindhoven viel in 2015 de [Week tegen Kindermishandeling](#) samen met het lichtkunstfestival GLOW. Eén van de installaties van dat festival vroeg op een indringend manier aandacht voor kinderen die het slachtoffer worden van mishandeling: ‘Small Victims, Large Numbers’ van Power of Arts House liet 520 shirtjes, rompertje, jurkjes en truitjes met kindernamen symbool staan voor de kinderen die de afgelopen tien jaar (gemiddeld één per week in Nederland) zijn omgekomen door kindermishandeling. Studenten van Fontys Pedagogiek en medewerkers van de gemeente, Veilig Thuis en de Regionale aanpak Zuidoost-Brabant gingen met passanten in gesprek over het herkennen van signalen van kindermishandeling. Ook deelden ze flyers uit met tips voor wat je kunt doen als je zulke signalen opmerkt.

Regionale samenwerking

Je bent en blijft als gemeente zelf verantwoordelijk voor de preventie en aanpak van kindermishandeling voor je eigen burgers. Maar dat betekent niet dat je ook alles zelf zou moeten doen. Net als bij jeugdbescherming en jeugdreclassering loont het de moeite om samen te werken met andere gemeenten in de regio.

In de praktijk – Regionale samenwerking

In de provincie Groningen hebben alle 23 gemeenten de intentieverklaring ‘Tien van Noord’ ondertekend, met daarin tien acties voor de bestrijding van kindermishandeling voor de komende twee jaar. De acties richten zich onder meer op het borgen van de meldcode en kindcheck bij gemeenten, scholen en zorginstellingen en op de kwaliteit van (geboorte)zorg en opvoedondersteuning. Er worden gezamenlijke, regionale bijeenkomsten georganiseerd voor wethouders zorg en jeugd, burgemeesters, deelnemers in het veiligheidshuis, de GGD, de inkooporganisatie jeugd en anderen. Tien van Noord helpt om gezamenlijk in de hele regio aan dezelfde doelen te werken en daarbij te leren van elkaars ervaringen.

1. *Hoewel deze handreiking alleen gaat over de aanpak van kindermishandeling, is het verband met huiselijk geweld sterk. Getuige zijn van huiselijk geweld is bijvoorbeeld een van de vormen van kindermishandeling.*
2. *Overall waar ‘hij’ staat, kunt u ‘hij of zij’ lezen.*
3. *Art. 5.2.6 Wmo 2015: ‘Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken, kunnen aan een AMHK deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep.’*
4. *Art. 1.1 Jeugdwet.*
5. *Zie: [NJI dossier Kindermishandeling](#).*
6. *Onlangs is vanuit de landelijke onderwijsorganisaties de Beweging tegen kindermishandeling gestart. Doel is het onderwijs, de peuterspeelzalen en de kinderopvang te mobiliseren bij het signaleren en zo mogelijk aanpakken van kindermishandeling. Meer informatie is te vinden in het [gezamenlijke persbericht bij de start van deze Beweging](#).*
7. *Mocht dit niet het geval zijn, blader dan door naar Bijlage 2 voor hulp bij het bepalen van een gezamenlijke visie.*



1.

Preventie



Hoewel preventie in veel beleidsstukken is opgenomen, staat de uitvoering vaak nog in de kinderschoenen. Uit onderzoeken van de [Kinderombudsman](#) en [BMC \(2014\)](#) blijkt dat veel gemeenten beleid voor de preventie van kindermishandeling nog weinig concreet hebben geformuleerd en geborgd, en dat dit beleid nog onvoldoende resultaat oplevert. Dat kan beter.

Preventie is in te delen in drie hoofdvormen.⁸

1. Primaire preventie is gericht op alle ouders en kinderen.
2. Secundaire preventie is gericht op risicogroepen.
3. Tertiaire preventie richt zich op het voorkomen van herhaling.

De multicausale oorzaken van kindermishandeling vragen om een integrale aanpak. Ook preventie is een zaak van diverse portefeuilles en wethouders, inclusief die van de burgemeester. Zorg dat over en weer informatie gedeeld wordt over risicogezinnen en –kinderen en deel deze met elkaar, bijvoorbeeld in het college.

10-puntenplan

Augeo en de Kinderombudsman adviseren op [Gemeenteaanpak-kindermishandeling.nl](#) tien preventieve maatregelen.

1. Screening en hulp voor zwangere vrouwen in hoog-risicosituaties.
2. Alle jonge ouders voorlichten over geweldloos opvoeden.
3. Alle jonge ouders leren omgaan met huilgedrag van baby's.
4. Gespreksprotocollen en screeningslijsten invoeren in de JGZ.
5. Opvoedondersteuning bij ernstige opvoed- en opgroei problemen.
6. Alle kinderen voorlichten over mishandeling en waar ze voor hulp terecht kunnen.
7. Alle professionals leren kindermishandeling te herkennen volgens een meldcode.
8. Psycho-educatie na huiselijk geweld.
9. Passende zorg voor kinderen in de vrouwenopvang.
10. Inwoners voorlichten waar ze terecht kunnen voor advies.

Mogelijke aanvullingen op deze tien punten zijn (11) het aanstellen van opgeleide aandachtfunctionarissen bij relevante organisaties en (12) investeren in het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tegenover kinderen in het gezin, bijvoorbeeld via [Stop it now](#).

Stappenplan NJi

Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) onderscheidt in het dossier Kindermishandeling⁹ drie stappen die de gemeente kan zetten om de regie te nemen op de preventie van kindermishandeling:

1. Beoordeel de situatie in uw gemeente.
2. Bepaal wat u als gemeente kunt doen en hoe.
3. Stuur en monitor uw aanpak. In dit hoofdstuk gaan we in op de eerste twee stappen. De derde stap komt in hoofdstuk 5 aan de orde.

1. De situatie in uw gemeente

Effectief beleid begint met het in kaart brengen van de huidige situatie, een zogenaamde 'nulmeting'. Zorg dat u in beeld krijgt welke kinderen en gezinnen in uw gemeente risico lopen of te maken hebben met kindermishandeling, en om hoeveel kinderen en gezinnen het gaat. Denk bij [risicofactoren](#) aan GGZ-problematiek, middelengebruik en verslaving, armoede, langdurige werkloosheid en criminaliteit van ouders, (v)echtscheidingen en verzuimgedrag op school. Ga ook na hoe vaak in uw gemeente al melding is gedaan van huiselijk geweld en kindermishandeling. Maak hiervoor gebruik van de [Monitor Aanpak Kindermishandeling en huiselijk geweld](#) van het Nederlands Jeugdinstituut. Dit is een sturingsinstrument waarmee gemeenten beleidsontwikkelingen kunnen volgen, de effecten van hun beleid kunnen meten en waar nodig bijsturen.



TIP! Pas op voor stigmatisering

Het in kaart brengen van risicogroepen is erg nuttig bij de aanpak van kindermishandeling. Maar pas hierbij op voor stigmatisering. Bedenk dat ook in risicogroepen de grote meerderheid van de ouders hun kinderen niet verwaarloost, mishandelt of misbruikt. En daar – terecht – ook niet mee in verband wil worden gebracht. Bovendien: ook in gezinnen die op het eerste oog weinig tot geen risico lopen, worden kinderen mishandeld. Die wil je niet uit het oog verliezen door eenzijdig te focussen op de genoemde risicogroepen.

TIP! Betrek de jeugdgezondheidszorg bij de screening

Juist omdat kindermishandeling in alle gezinnen kan voorkomen, is het belangrijk om bij de signalering samen te werken met professionals die alle kinderen zien. Zoals de jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau, jeugdartsen).

2. Bepaal wat u kunt doen en hoe

Bepaal aan de hand van de regiovisie en de situatie in uw gemeente uw lokale speerpunten. Bepaal doelen en doelgroepen en formuleer concrete acties. Let er bij het formuleren van acties op dat het hele spectrum van preventie aan bod komt, zodat er passend aandacht is voor de volgende onderdelen.

1. *Primaire preventie:* Het bevorderen van een positieve manier van opvoeden in alle gezinnen. Denk aan voorlichting voor kinderen, opvoedingsvoorlichting, pedagogische advisering en opvoedcursussen aan ouders of het toevoegen van programma's over opvoeding en ouderschap bij de aanpak van onderwijsachterstanden.
2. *Secundaire preventie:* Het voorkomen van kindermishandeling in gezinnen waarin het risico hierop groter is. Denk aan een gericht preventief aanbod aan bepaalde doelgroepen, zoals alleenstaande ouders met een laag inkomen, mensen die met langdurige werkloosheid en schulden te maken hebben, samengestelde gezinnen, ouders in (v)echtscheiding, ouders die te maken hebben met verslaving, psychiatrische problematiek of andere risicofactoren. Denk ook aan gezinnen die al in beeld zijn bij Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming of bij de Maatschappelijke Opvang. Speciale aandacht vraagt het probleem van de intergenerationele overdracht. Wie als kind te maken heeft gehad met huiselijk geweld of kindermishandeling, loopt veel meer kans om later ook de eigen partner of kinderen te mishandelen.¹⁰ Bedenk dat ouders die geweld tegen elkaar gebruiken, een grotere kans lopen ook hun kinderen te mishandelen.¹¹
3. *Tertiaire preventie:* Het voorkomen van herhaling van kindermishandeling.

Om kindermishandeling te voorkomen bestaan in Nederland verschillende interventies. Het gaat zowel om interventies die expliciet op kindermishandeling gericht zijn als om interventies voor ernstige opvoedingsproblemen. Preventieve interventies voor kindermishandeling zijn vaak gericht op ouders. Zij hebben tot doel de opvoedingsvaardigheden van ouders te versterken en de ouder-kind interactie te verbeteren om zo mishandeling te voorkomen. Ook zijn er preventieve interventies die op school ingezet kunnen worden om kindermishandeling vroegtijdig op te sporen en aan te pakken.

In de [databank Effectieve Jeugdinterventies](#) van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) zijn meer dan tweehonderd effectieve jeugdinterventies beschreven. Dit betekent dat ze door een onafhankelijke erkenningscommissie minimaal zijn erkend als 'goed onderbouwd'. Vijf van die interventies zijn specifiek gericht op de preventie van kindermishandeling: [Safe you, safe me \(meldcode + pakket\)](#), [Stevig Ouderschap](#), [Storm en Spetters](#), [Triple P](#) en [VoorZorg](#). Daarnaast zijn er enkele tientallen interventies op specifieke terreinen, die volgens de erkenningscommissie op zijn minst goed onderbouwd zijn. Het gaat bijvoorbeeld om interventies bij gedragsproblemen, problematische echtscheidingen, het voorkomen van overgewicht, enzovoorts.

Zoek uit of (en zo ja door welke organisaties) bovenstaande interventies in uw gemeente al worden ingezet. Neem contact met hen op en vraag hoe het gaat, of er knelpunten zijn (bijvoorbeeld rond de privacy of in de samenwerking met andere professionals) en of u kunt bijdragen aan een oplossing.

Pas zo nodig het inkoop- of subsidiebeleid aan (zie hoofdstuk 2 van deze Handreiking).

TIP! Zorg voor betrokkenheid van de geboortezorg

Betrek verloskundigen en kraamzorg bij de preventie van kindermishandeling. Zij zien immers vrijwel alle zwangeren en jonge moeders, ook uit risicogroepen.

TIP! Organiseer directe hulp in crisissituaties

Zorg dat er bij crisissituaties in gezinnen, bijvoorbeeld bij huiselijk geweld, behalve politie en crisisdiensten ook direct hulp voor ouders en kinderen aanwezig is. Er is voor hen vaak meer te bereiken op het moment dat de crisis daadwerkelijk plaats heeft dan naderhand, als de gemoederen alweer wat bedaard zijn en de rijen weer gesloten.

In de praktijk – Anticonceptie

De gemeente Tilburg ondersteunt een project voor het actief aanbieden van begeleiding bij anticonceptie aan kwetsbare vrouwen. Bijvoorbeeld vrouwen die met verslaving of met een verstandelijke beperking te maken hebben. Vrouwen die niet in staat zijn om een kind een veilige plek te bieden, worden intensief begeleid. Samen met de begeleidster zoeken de vrouwen naar de meest passende vorm van anticonceptie, met als doel om ongeplande en ongewenste zwangerschap te voorkomen. Als regelmatig slikken van de pil niet lukt, raadt de begeleidster bijvoorbeeld aan om een spiraaltje te laten plaatsen. De pilot wordt uitgevoerd door de GGD Hart voor Brabant. Van de meer dan 150 vrouwen die inmiddels aan het project hebben deelgenomen, besloot 86% na de gesprekken om effectieve voorbehoedsmiddelen te gaan gebruiken. Het project vindt inmiddels navolging in een aantal andere steden.

In de praktijk – Preventie is alles!

Preventie is alles! Onder die titel organiseert de gemeente Smallerland een sluitende ketenaanpak voor de preventie van kindermishandeling. Al in 2010 heeft de gemeente Smallerland convenanten afgesloten over een sluitende ketenaanpak voor kinderen die nog geboren moeten worden. Het convenant is ondertekend door alle praktijken verloskunde, organisaties voor kraamzorg en de jeugdgezondheidszorg in de gemeente. Ook de afdeling gynaecologie en de POP-poli (Psychiatrie, Obstetrie en Pediatrie) van ziekenhuis Nij Smellinghe zijn bij de aanpak betrokken. De regie van de ketenaanpak is ondergebracht bij het Centrum voor Jeugd en Gezin Smallerland. De convenanten worden momenteel geactualiseerd op basis van de nieuwe taken in het kader van de Jeugdwet.

8. Een gedetailleerde indeling, met mogelijke acties per onderdeel, is te vinden in het document [Wat werkt bij de aanpak van kindermishandeling?](#) uit 2013 van het NJI.

9. Zie het NJI document [Preventie van kindermishandeling in drie stappen](#).

10. Meer informatie en praktische handreikingen zijn te vinden op de website [Preventieintergenerationeelgeweld.nl](#).

11. Bron: [De samenloop en samenhang van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen gezinnen](#). WODC, 2016.



2.

Inkoop en subsidies



Als gemeente kunt u beleidsmatig sturen via inkoop- en subsidievoorwaarden. Bijvoorbeeld door voorwaarden op te nemen in inkoopregelingen en algemene of specifieke subsidieverordeningen. Die voorwaarden kunnen bijvoorbeeld gaan over het gebruik van de meldcode, de verwijfsindex en de kindcheck, over het beleggen van de functie van aandachtsfunctionaris kindermishandeling of over het faciliteren van trainingen en intervisie voor medewerkers in het hanteren van de meldcode.

Daarnaast kunt u als gemeente via inkoop- en subsidievoorwaarden kwaliteitskenmerken voor de geleverde diensten benoemen, bijvoorbeeld in de vorm van een keurmerk. Denk bijvoorbeeld aan het [Keurmerk Meldcode](#) van de Landelijke Vakgroep Aandachtsfunctionarissen Kindermishandeling (LVAK).

Deze sturing is uiteraard alleen mogelijk bij organisaties waarmee de gemeente een inkoop- of subsidierelatie heeft. Denk aan het onderwijs en het voorschoolse veld (zoals gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid of de voor- en vroegschoolse educatie), jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en welzijn. Bij contractbesprekingen in deze sectoren kan bijvoorbeeld het gebruik van de meldcode (zie hoofdstuk 3 van deze Handreiking) en de monitoring daarvan standaard op de agenda staan.

Veel inkoop verloopt via samenwerkingsverbanden, zoals bij centrumgemeenten of via gemeenschappelijke regelingen op het terrein van jeugdhulp. Bij lokale jeugd- en wijkteams kunt u als gemeente zelf heldere voorwaarden stellen.

Handhaving

Definieer de manier waarop de inkoop- en subsidievoorwaarden worden gehandhaafd. Bijvoorbeeld door (a) vooraf het aantal te verwachten meldingen bij veilig Thuis of in de verwijfsindex vanuit de betreffende domeinen te bepalen (zorg dat de registratie van Veilig Thuis hierop is ingericht) en af te spreken dat er een indringend gesprek volgt als het aantal meldingen substantieel achterblijft bij die verwachting, (b) een jaarlijkse check op de aanwezigheid van een daadwerkelijk functionerende aandachtsfunctionaris in de organisatie of (c) jaarlijks verantwoording te vragen over de mate van training en intervisie van medewerkers.

TIP! Betrek de uitvoering bij de inkoop

Betrek uitvoerende organisaties bij wijzigingen in inkoop- en subsidietrajecten, zij zijn de inhoudelijke experts.

In de praktijk – Harde voorwaarden

De gemeente Rotterdam stelt aan jeugdzorgaanbieders de eis dat zij zich conformeren aan het [Kwaliteitskader Voorkomen seksueel misbruik](#) van Jeugdzorg Nederland, opgesteld door de commissie Rouvoet in 2013. Zo niet, dan koopt de gemeente bij hen geen jeugdhulp in.

Minstens één steunfiguur

Als kinderen een ingrijpende ervaring doormaken, zoals partnergeweld of kindermishandeling, hebben zij een betrouwbare volwassene binnen of buiten hun gezin nodig die hen helpt om hiermee om te gaan. Die rol kan ingevuld worden door iemand uit het sociale netwerk van het gezin of door een professional, bijvoorbeeld een jeugdhulpverlener of jeugdarts. Ook professionals in het onderwijs en de kinderopvang kunnen deze rol spelen, omdat zij de kinderen vaak dagelijks zien. Organiseer als gemeente de zorg rond kinderen en jongeren die met traumatische ervaringen te maken krijgen zo, dat er in ieder geval één vertrouwde volwassene een vinger aan de pols houdt en het kind steunt.



3.

Meldcode, kindcheck en verwijsindex



Meldcode, kindcheck en verwijsindex zijn belangrijke instrumenten bij het signaleren en aanpakken van kindermishandeling. Zorg dat ze gebruikt worden!

Meldcode

De Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling bepaalt dat organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren in de sectoren onderwijs, gezondheidszorg, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, sport, jeugdzorg en justitie een meldcode moeten hebben én het gebruik ervan moeten bevorderen. De meldcode is een stappenplan waarin staat hoe bijvoorbeeld een huisarts, kinderopvangmedewerker, leerkracht of hulpverlener moet handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Uitgebreide informatie over de **meldcode** is te vinden op de website van het Nederlands Jeugdinstituut.

Ook organisaties die niet of maar gedeeltelijk met betaalde krachten werken die onder de wet Meldcode vallen, kunnen hun vrijwilligers wijzen op de mogelijkheden voor signalering van onveilige situaties voor kinderen. **Movisie** heeft hier een handige toolkit voor ontwikkeld.

Aanscherping meldcode

Om het geweld zo snel mogelijk te stoppen en de kans op herhaling zo klein mogelijk te maken, moeten professionals om het kind heen - zoals artsen, leraren en hulpverleners - Veilig Thuis inseinen als zij constateren dat er in hun ogen sprake is van ernstige mishandeling. Professionals bepalen via nieuwe beroepsnormen zelf wanneer daarvan sprake is. Dat heeft staatssecretaris Martin van Rijn onlangs aangekondigd.¹² De aanpassing van het Besluit Meldcode en het Besluit Wmo die deze aanscherping regelt, ligt thans voor publieke consultatie voor.

Kindcheck

Bij de kindcheck gaat het om (medische) hulpverleners die werken met volwassenen. Aan de hand van de kindcheck kunnen zij nagaan of de kinderen waar die patiënten of cliënten voor zorgen, bij hen in veilige handen zijn.¹³

Verwijsindex

De Verwijsindex risicojongeren (VIR)¹⁴ is een digitaal systeem dat risicosignalen van hulpverleners en andere professionals over kinderen en jongeren tot 23 jaar bij elkaar brengt. In de VIR wordt geen inhoudelijke informatie opgenomen, alleen het gegeven dat een betrokken professional zich zorgen maakt. Een volgende melder kan dan contact opnemen met die eerste melder. Ook kan Veilig Thuis bij een melding de verwijsindex raadplegen, om te kijken of er eerdere signalen van onveiligheid zijn binnengekomen. De VIR is een landelijk systeem. Gemeenten zijn wettelijk verplicht om het gebruik van de verwijsindex door de betrokken professionals te faciliteren en actief te stimuleren.¹⁵

In de praktijk – Een eigen instrument

Sommige gemeenten hebben extra functionaliteit aan de verwijsindex toegevoegd. Rotterdam heeft bijvoorbeeld het **SamenwerkingsInstrument Sluitende Aanpak** (SISA) ingericht, dat gekoppeld is aan de landelijke VIR. SISA laat niet alleen matches zien op het niveau van individuele kinderen en jongeren, maar ook op gezinsniveau. Deze functionaliteit brengt professionals van elkaars betrokkenheid op de hoogte indien er een situatie ontstaat waarbij sprake is van minimaal twee signalen voor jeugdigen met overeenkomende ouder. Zodoende kan de zorg op het gezin als geheel worden afgestemd, en niet alleen op een individu.



Aanjagen en faciliteren

Het beschikken over een meldcode, kindcheck en verwijfsindex als instrumenten om informatie te delen en stappen te zetten is een goed begin, maar ook niet meer dan dat. Het is zaak dat deze instrumenten ook daadwerkelijk gebruikt worden. Dat gebruik is echter lastig af te dwingen. Professionals moeten de meerwaarde ervan gaan zien. Ze moeten bovendien de collega's bij andere organisaties leren kennen, zodat ze niet het gevoel hebben dat ze vertrouwelijke informatie delen met een anoniem instrument, maar via dat instrument met collega's die ze vertrouwen. Het aanjagen en faciliteren van het gebruik van meldcode, kindcheck en verwijfsindex kunt u op de volgende manier inrichten.

Monitor

- Zet een monitor op: wie gebruikt de meldcode, de kindcheck of de verwijfsindex op welk moment, hoe vaak en wat is het resultaat? Dat levert informatie op om in gesprek te gaan met organisaties die er minder gebruik van maken dan verwacht of gewenst. Benadruk dat het gaat om daadwerkelijk inhoudelijk aan de slag gaan met de meldcode. Het begint bij inzicht in kennis en kunde van de medewerkers.
- Gebruik die monitorinformatie ook om accountgesprekken aan te gaan en inkoop- en subsidierelaties te evalueren (zie hoofdstuk 2 uit deze handreiking).

Aandachtsfunctionarissen in onderwijs en kinderopvang

- Gebruik het overleg rondom de Lokale Educatieve Agenda (LEA). Dit overleg is hét instrument om bestuurlijke afspraken te maken, met name met het primair onderwijs.
- Het Landelijk Opleidingscentrum Kindermishandeling (LOCK) en de Academische Werkplaats Jeugd Twente hebben een [handreiking](#) uitgebracht voor gemeenten om aandachtsfunctionarissen in het onderwijs en de kinderopvang te promoten en ondersteunen.

Trainingen en ontmoeting

- Organiseer trainingen over kindermishandeling en het gebruik van de meldcode voor directies en professionals van ketenpartners, bij voorkeur uit verschillende sectoren bij elkaar en uitgevoerd door Veilig Thuis, zodat ze elkaar leren kennen. Dat is de beste manier om ervoor te zorgen dat zij dezelfde taal gaan spreken.
- Maak voor het werven van huisartsen of praktijkondersteuners voor trainingen gebruik van de [huisartsambassadeurs kindermishandeling](#) die zijn aangesteld door de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV).
- Zorg dat het maken van goede afspraken tussen ketenpartners en andere betrokken instellingen onderdeel is van de training, met name met Veilig Thuis. Bijvoorbeeld dat Veilig Thuis bij een melding consequent terugkoppelt hoe een en ander is opgepakt en verder gaat (binnen de wettelijke kaders van informatiedeling).

In de praktijk – Training van gespreksvaardigheden

De gemeenten van de regio Foodvalley (Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel, Rhenen, Renswoude en Veenendaal) ondersteunen alle professionals die met kinderen, jongeren en gezinnen werken met een modulair trainingsprogramma. Het programma wordt twee á drie keer per jaar aangeboden. Het is gericht op verdiepende kennis en vaardigheden die nodig zijn om het handelingsperspectief van professionals ten aanzien van de stappen van de meldcode goed actueel te houden. Alle professionals in het jeugddomein mogen gratis gebruik maken van de geaccrediteerde trainingen. Het programma is een coproductie tussen gemeenten en maatschappelijke partners in het jeugd- en gezinsdomein. Het is heel praktisch en er komen veel rollenspellen en oefeningen in voor. De professionals kunnen hun eigen casuïstiek inbrengen. Onderwerpen die aan bod komen zijn altijd verdiepingsthema's op de stappen uit de meldcode. Bijvoorbeeld verdiepingen op het thema gespreksvoering (praten met mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB), praten met ouders met psychische problematiek, praten met een puber, praten met een kind, uit een vechtscheiding blijven, oplossingsgericht communiceren, de-escalerende gespreksvoering). Iedere trainingsronde bevat nieuwe thema's die goed aansluiten op de veranderende behoeften. Professionals ervaren met name de variatie aan professionals die deelnemen van grote meerwaarde, omdat het daarmee ook een belangrijke ontmoeting en kennisdeling is met partijen die ze in hun dagelijks praktijk ook tegen zouden kunnen komen. De modulaire training zorgt ervoor dat het thema steeds op de agenda van professionals blijft en dat zij zich ondersteund voelen bij de vragen die zij in de praktijk tegen komen als het gaat om de dagelijkse toepassing van de meldcode.

- Besteed in de trainingen expliciet aandacht aan het uitwisselen van informatie tussen ketenpartners en de wettelijke regels die hiervoor gelden. Het ontbreken van duidelijkheid of afspraken hierover remt professionals in het delen van informatie. Dit staat multidisciplinaire samenwerking in de weg en leidt tot risico's voor de veiligheid van kinderen.
- De meldcode in praktijk brengen vraagt meer dan alleen weten hoe de verschillende stappen eruitzien en wanneer je ze moet zetten. Je hebt er ook bepaalde professionele vaardigheden voor nodig. Hoe je over je zorgen of vermoedens in gesprek gaat met kinderen zelf bijvoorbeeld, zonder dat je ze daarmee verder belast.

TIP! Gebruik e-learning

E-learning blijkt een effectieve, aanvullende manier om kennis, vaardigheden en bewustwording ten aanzien van kindermishandeling, huiselijk geweld en het gebruik van de meldcode te verspreiden onder grote groepen professionals. Een goed voorbeeld zijn de cursussen van de Augeo Academy.

TIP! Gebruik een model convenant

Maak voor afspraken binnen het huidige juridisch kader gebruik van het [Model Privacy Convenant Veiligheidshuizen](#).

Privacy en het uitwisselen van gegevens

Uit het [overzicht wet- en regelgeving gegevensuitwisseling bij kindermishandeling](#) blijkt dat het samenspel van wet- en regelgeving complex is, maar elkaar niet tegensprekt. Professionals moeten in iedere situatie opnieuw de afweging maken of informatie gedeeld mag worden, en zo ja welke informatie, met wie en met welk doel.

Werkbezoeken

- Organiseer met enige regelmaat werkbezoeken bij organisaties en instellingen die onder uw verantwoordelijkheid vallen. Informeer naar (knelpunten in) de samenwerking met ketenpartners, het halen van doelen, zorgen om specifieke gezinnen of kinderen. Leer iedereen kennen. Dit toont betrokkenheid en maakt het makkelijker om bestuurlijke afspraken te maken.
- Daarnaast kunt u als wethouder de bestuurders van organisaties individueel uitnodigen, of professionals periodiek gevoelige casussen laten nabespreken om te bekijken waar het beter had gekund. Denk aan het betrekken van ziekenhuizen, huisartsen, verloskundigen, kraamzorg, politie, OM, Raad voor de Kinderbescherming, onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Maak gebruik van de toezichthoudende rol van de gemeente bij instellingen die niet onder een landelijke inspectie vallen, zoals welzijnsorganisaties.

TIP! Steek de hand in eigen boezem

Maak uw eigen gemeente meldcodeproof. Train alle medewerkers die met kinderen en gezinnen in aanraking komen op het signaleren van mogelijke kindermishandeling. Begin bij diensten die vooral met risicogroepen werken, zoals de diensten op het gebied van werk en inkomen.

In de praktijk – Langs de deuren

Om te erkennen dat er een probleem is, moet je het om te beginnen kunnen herkennen, dachten ze bij de gemeente Roerdalen. De gemeente heeft daarom ingezet op een signaleringstraining en meldcodetraining. Alle medewerkers van gemeentelijke diensten en uitvoeringsorganisaties die regelmatig op huisbezoek gaan of in de kernen van de gemeente werken, gaan op termijn deze training volgen. Zo wil de gemeente zelf meldcodeproof worden.

TIP! Organiseer een conferentie

Organiseer een conferentie voor professionals over het gebruik van de meldcode en het doorbreken van handelingsverlegenheid. Bijvoorbeeld tijdens de Week tegen Kindermishandeling.

12. Bron: [Persbericht Ministerie van VWS](#), 4 oktober 2016.

13. [Meer informatie over de kindcheck is te vinden bij Augeo.](#)

14. [Meer informatie over de VIR is te vinden op de website Voordejeugd.nl.](#)

15. Zie: hoofdstuk 7, paragraaf 1 Jeugdwet.



4.

Veiligheids- domein



Binnen het veiligheidsdomein zijn verschillende partners actief die een rol hebben bij de preventie en aanpak van kindermishandeling. Denk aan de politie, het openbaar ministerie, de burgemeester in zijn rol als verantwoordelijke voor de openbare orde, de (jeugd) reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming. Voor het borgen van de veiligheid van kinderen en jongeren is het nodig dat dit veiligheidsdomein nauw samenwerkt met de mensen die verantwoordelijk zijn voor de veiligheid van kinderen, ook 'achter de voordeur'. De verbinding met het zorgdomein is daarvoor onmisbaar.

Het veiligheidsdomein is op regionale schaal georganiseerd. Trek daarom samen op met de andere gemeenten in uw regio.

(Zorg- en) Veiligheidshuis

In een Veiligheidshuis komen partners uit het veiligheidsdomein onder regie van de gemeente samen om in concrete casussen beslissingen te nemen over de aanpak van overlast, huiselijk geweld en criminaliteit. Vaak schuiven ook zorginstellingen aan. Er is dan in feite sprake van een Zorg- en Veiligheidshuis. Vaak heten ze ook zo.

Afspraken in het Veiligheidshuis gaan vaak over het proces van samenwerking: wie doet wat op welk moment. Spreek een gezamenlijke scherp geformuleerde doelstelling af, met name over recidive bij huiselijk geweld en kindermishandeling en met welk percentage die over welke periode verminderd moet worden. Zorg voor een koppeling tussen het Veiligheidshuis en het casuoverleg jeugdbeschermingsplein (zie verderop) en de sociale teams.

TIP! Handreiking verbinding

Het kenniscentrum sociale vraagstukken Movisie heeft een handreiking gemaakt voor de [samenwerking van het sociale domein en het veiligheidsdomein](#) bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

ZSM

ZSM is een aanpak waarbij onder regie van het Openbaar Ministerie zaken zo snel, simpel en selectief mogelijk worden afgedaan. Het gaat dan met name over de strafrechtelijke afdoening van veel voorkomende criminaliteit. Deze methodiek kan ook toegepast worden bij zaken rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Als er vertegenwoordigers vanuit de gemeente en het zorgdomein aan het overleg toegevoegd worden, is er sprake van ZSM+.

In het landelijk Model samenwerkingsafspraken tussen de VNG (namens Veilig Thuis), politie en OM van 2015 is afgesproken dat in beginsel eerst informatie wordt ingewonnen bij Veilig Thuis voordat een ZSM-officier van justitie een beslissing neemt in de strafzaak. Hiertoe spelen ook de reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming een belangrijke schakelrol. De ervaring leert dat dit proces niet zomaar soepel loopt en dat er aan beide kanten (strafrechtketen en Veilig Thuis) energie ingestoken moet worden om tot een goede afstemming te komen. Ook de vraag wat relatief snel en eenvoudig afgedaan kan worden en wat niet (en bijvoorbeeld verdiepend casu-overleg behoeft) moet met de partners goed worden doorgesproken.

Het Veiligheidshuis kan als netwerk voor zowel straf- als zorgketen een belangrijke rol spelen in deze aanpak en de aanscherping ervan. Maak daar afspraken over. Maak ook afspraken over hoe het casuïstiekoverleg eruitziet. Hoe is de persoonsgerichte aanpak ingericht? Stel vast welke normen daarbij worden gehanteerd, bijvoorbeeld over de betrokkenheid van ouders.



Jeugdbeschermingsplein of -tafel

Op een jeugdbeschermingsplein of aan een jeugdbeschermingstafel vindt overleg plaats tussen de gemeente, zorgaanbieders (melders), Veilig Thuis, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming over hoe te handelen in concrete casussen. Het gaat dan altijd om situaties waarin de veiligheid van de betrokken kinderen in het geding is. Ter plekke worden afspraken gemaakt over de borging van die veiligheid, wie de rol van casusregisseur op zich neemt om toe te zien op die veiligheid en welke vervolgacties worden inzet. Dat kan hulp in een vrijwillig kader zijn, maar ook hulp met drang of zelfs met dwangmaatregelen.

De vorm van dit casusoverleg kan per gemeenten verschillen. De afgelopen jaren schuiven steeds vaker ook de betrokken ouders en mensen uit hun sociale netwerk aan bij het overleg. Dat gebeurt met name als er gewerkt wordt volgens de principes van [Save of Signs of Safety](#).

Er zijn veel mogelijkheden om als gemeente te sturen op de inrichting van het casusoverleg binnen het jeugdbeschermingsplein, welke partners aan tafel zitten, of de ouders erbij betrokken worden, hoe de triage eruitziet, welke zaken worden doorgeleid en naar wie. Bijkomend voordeel is dat duidelijk wordt bij welke instellingen en organisaties nauwelijks zaken vandaan komen – dus die de meldcode nog niet (voldoende) hanteren.

Veilig Thuis

Formeel valt Veilig Thuis (het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling) onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. In de praktijk opereren Veilig Thuis organisaties relatief autonoom, op basis van hun wettelijke bevoegdheden.¹⁶

- Vanuit het verleden is er bij Veilig Thuis (en zijn voorlopers) veel aandacht voor het zorgperspectief. Sinds 2015 zijn de wettelijke taken en bevoegdheden meer gefocust op het garanderen van de veiligheid van kinderen en jongeren en is er steeds meer aandacht voor samenwerking met de politie. Vraag hiernaar in het gesprek met Veilig Thuis.
- Spreek af dat Veilig Thuis naast het zorgtraject ook afstemming zoekt met politie en OM, om de informatie zo compleet mogelijk te maken en te bepalen wie welk (deel van het) onderzoek doet en wie welke interventie kan plegen. De VNG heeft hiervoor een [model Samenwerkingsafspraken](#) ontwikkeld voor Veilig Thuis, politie en OM.
- Stem de rollen van Veilig Thuis, de GGD (als toezichthouder op de kinderopvang), de jeugdgezondheidszorg (inclusief het consultatiebureau) en de lokale (wijk)teams meer op elkaar af om risicogezinnen en –kinderen beter in beeld te krijgen en te houden.
- Maak een aparte ingang bij Veilig Thuis (een vertrouwensarts) voor huisartsen, specialisten en spoedeisende hulp artsen.

Jeugdreclassering

De gemeente is opdrachtgever van de gecertificeerde instellingen die de jeugdreclassering uitvoeren en kan vanuit die rol sturen op het gewenste resultaat. Denk ook aan het inrichten van de nazorg na detentie.

In de praktijk – De MDA++ aanpak

In gezinnen waarin geweld voorkomt, gaat vaak veel tegelijk mis. Hulpverleners werken langs elkaar heen, overleggen wel, maar stemmen hun aanbod niet op elkaar af en het gezin ervaart geen samenhang. MDA++ omvat een gezamenlijke analyse en aanpak van hulpverlening, zorg, politie en justitie. Per casus wordt het MDA++ team samengesteld, met professionals uit verschillende instanties. Met een vaste contactpersoon voor het hele gezin, die uitlegt wat er gebeurt, die alle hulp organiseert en op elkaar afstemt. Veilig Thuis is de spil in de toeleiding naar de MDA++. Als uit hun triage blijkt dat er sprake is van een acuut gevaarlijke of een structureel onveilige situatie zal Veilig Thuis de casus inbrengen in het overleg. [De MDA++ aanpak is succesvol gebleken in de regio Kennemerland en in Friesland.](#)

Leerplicht

Het jeugdstrafrecht raakt verstopt met leerplichtzaken. Dat is ongewenst, want leerplichtzaken zijn (uitzonderingen daargelaten) bijna altijd zorgzaken. De gemeente kan de leerplicht anders positioneren. Minder geïsoleerd, minder gericht op het opmaken van proces-verbaal en meer gericht op de preventieve insteek door naar de achtergrond van het verzuim te kijken. Minder gekoppeld aan scholen en meer aan gebiedsteams. Leerplichtambtenaren hebben een wettelijke toezichthoudende taak, die sterk aansluit bij de wettelijke taken van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Samenwerken ligt daardoor erg voor de hand, maar komt vaak niet van de grond. Ook hier is winst te behalen door dit als gemeente te stimuleren.

Driehoek burgemeester, politie en OM

Burgemeester, politie en OM overleggen in de ‘driehoek’ over veiligheidszaken.

- Het is belangrijk dat de wethouder die verantwoordelijk is voor de jeugd hierover via de burgemeester op de hoogte gehouden wordt en zo nodig kan overleggen met de burgemeester over de inzet van de gemeente. De vorm van dit overleg zal afhangen van de lokale verhoudingen. Het kan soms enige overredingskracht vergen, maar de meerwaarde is duidelijk: zorg voor de jeugd en veiligheid gaan hand in hand, zeker nu de gemeente ook verantwoordelijk is voor de ‘veiligheid achter de voordeur’.

- Burgemeesters hebben een hoog profiel als het gaat om veiligheid. Ook bij incidenten in het sociale domein (en zeker als die grote impact hebben, zoals bij huiselijk geweld en kindermishandeling) nemen burgemeesters vaak het voortouw. Zorg ervoor dat de wethouder ook geïnformeerd wordt bij incidenten rond kindermishandeling en huiselijk geweld waar kinderen bij aanwezig zijn. Denk bijvoorbeeld aan een Incidentenprotocol¹⁷, een Scenario maatschappelijke onrust of een Aanpak ter voorkoming van escalatie¹⁸, waarin de betrokkenheid van de wethouder binnen het jeugddomein is vastgelegd.
- Praat als wethouder de burgemeester bij over de mogelijkheden die hij heeft om bestuurlijke dwang of drang in te zetten: Wet BOPZ (Bijzondere Opnemings in Psychiatrische Ziekenhuizen), de [Wet tijdelijk huisverbod](#) en doorzettingmacht om een kinderschermingsmaatregel te vragen¹⁹ bij de rechtbank. Geef aan hoe dit past binnen de gemeentelijke aanpak van kindermishandeling en benadruk de noodzaak om hier vaker gebruik van te maken.
- De burgemeester kan zichzelf uitroepen als ‘last resort’ voor mishandelde en misbruikte kinderen. Dit betekent dat kinderen zich in noodgevallen altijd bij de burgemeester terecht kunnen met hun verhaal. De gemeente moet hierop ingericht zijn (trainen van medewerkers, opstellen van handlingsprotocol als een kind zich meldt).

In de praktijk – Tijdelijk huisverbod

Het tijdelijk huisverbod bij kindermishandeling is geen oplossing in zichzelf, maar wel een middel dat ruimte maakt voor oplossingen. Het uitgangspunt voor het tijdelijk huisverbod bij kindermishandeling is dat niet het kind als slachtoffer, maar de volwassen pleger zijn spullen moet pakken. Het uit huis plaatsen van de pleger van het geweld kan leiden tot rust en bezinning van de achterblijvende ouder en geeft ruimte om in elk geval met die ouder en de kinderen een veiligheidsplan te maken om veiligheid op de langere termijn te realiseren. In Rotterdam zijn afspraken gemaakt tussen Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond en de gemeente over de gerichte inzet van het tijdelijk huisverbod. Met goede resultaten.²⁰

Raad voor de Kinderbescherming

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor de jeugdhulp, inclusief het gedwongen kader van jeugdbescherming en jeugdreclassering. De Raad voor de Kinderbescherming behoudt echter zijn wettelijke taken als het gaat om de toeleiding naar dat gedwongen kader.²¹ Dat betekent dat gemeenten en de Raad voor de Kinderbescherming sinds 2015 intensief met elkaar samenwerken bij de vormgeving van het stelsel van gedwongen hulpverlening in het kader van een door de rechter uitgesproken kinderschermingsmaatregel (zoals een ondertoezichtstelling of een uithuisplaatsing).

De handreiking [Terughoudend waar het kan, doorpakken waar nodig](#) van de VNG behandelt de afspraken die nodig zijn tussen de gemeente en de Raad voor de Kinderbescherming, in samenhang met de afspraken tussen andere partners in het kader van de Jeugdwet. Zorg dat die afspraken in uw gemeente gemaakt worden, en houd het verloop van de uitvoering bij.

16. [Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, hoofdstuk 4, artikel 5.1.1 – 5.4.1.](#)

17. [Zoals dat van de gemeente Rotterdam.](#)

18. [Zoals dat in de gemeente Leeuwarden functioneert.](#)

19. [Art. 1:255, lid 3 BW.](#)

20. [Meer informatie is te krijgen bij de GGD Rotterdam Rijnmond.](#)

21. [Art. 1:255, lid 2 BW.](#)



5.

Monitoring en evaluatie



Een goed beleids- en uitvoeringsplan staat of valt bij monitoring en evaluatie. Alleen als u werkelijk weet wat er gebeurt en wat het effect is van die acties, kunt u gericht sturen en knelpunten aanpakken.

Monitoring en evaluatie is stap 3 in het stappenplan voor gemeentelijke regie op de aanpak van kindermishandeling van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).²² Dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op deze derde stap.

Spin in het web

De verantwoordelijke wethouder Jeugd kan de spin in het web zijn, ook voor de informatiestroom. Organiseer een informatiestroom die in ieder geval de volgende gegevens bevat.

- De instroomcijfers van Veilig Thuis (meldingen van professionals, meldingen van burgers, adviesvragen, zorgmeldingen van de politie, enzovoorts).
- Bij meldingen bij Veilig Thuis: hoelang de situatie al zorgelijk was voordat er gemeld werd. Als het goed is moet deze periode korter worden. Daardoor weet je of er door alle inspanningen daadwerkelijk eerder een melding wordt gedaan.
- Welke casuïstiek (vermoedens van) kindermishandeling besproken wordt in de wijkteams.

Beleidsmonitoring

De **Monitor Aanpak Kindermishandeling en huiselijk geweld** van het Nederlands Jeugdinstituut is een goed hulpmiddel bij de monitoring van uw beleid. Dit is een sturingsinstrument voor gemeenten om beleidsontwikkelingen bij te houden, effecten van beleid te volgen en waar nodig bij te sturen. De monitor biedt tevens de mogelijkheid (anoniem) kennis te delen en te vergelijken met andere gemeenten.

U kunt als gemeente met de monitor uw beleid beoordelen volgens de volgende criteria.

- **Borging:** een gemeente geeft aan beleid te voeren op het betreffende preventiedoel en heeft dit schriftelijk vastgelegd in een beleidsdocument.
- **Operationeel:** de gemeente komt in actie uit om deze doelstellingen te bereiken.
- **Bereik:** de gemeente heeft helder hoeveel mensen uit de doelgroep bereikt worden met de genoemde acties.

Evaluatie van de uitvoeringspraktijk

Er zijn verschillende mogelijkheden om de uitvoering van acties gericht op de preventie en aanpak van kindermishandeling te evalueren. Doel is na te gaan of de uitvoeringspraktijk in overeenstemming is met de gemaakte afspraken.

Denk bijvoorbeeld aan de volgende acties:

- Het afnemen van audits bij ketenpartners, bijvoorbeeld naar het aantal meldingen bij Veilig Thuis of in de verwijzindex, het aantal opgelegde huisverboden.
- Het uitvoeren van preventieve leerevaluaties bij (complexe) casuïstiek, bijvoorbeeld met het onderwijs en welzijn.
- Het uitvoeren van leerevaluaties bij incidenten met fatale afloop. In het **rapport Leren van Calamiteiten 2** van het Samenwerkend Toezicht Jeugd worden rode draden en knelpunten benoemd op basis van elf calamiteitenonderzoeken in de periode 2013 tot 2016 naar de veiligheid van kinderen in kwetsbare gezinnen (ook beschikbaar als **factsheet**). Het rapport heeft tot doel bestuurders van gemeenten de mogelijkheid te bieden van (fatale) calamiteiten te leren. Wie zelf wil leren naar aanleiding van een incident kan onder andere terecht bij de stichting **Learning Together**.

Monitoren op kind- of gezinsniveau

Het meten van beleid en uitvoering is belangrijk, maar uiteindelijk gaat het vooral om de vraag of dit leidt tot verbeteringen in de veiligheid van het kind zelf, ofwel een afname van kindermishandeling. Dit moet op kind- of gezinsniveau bijgehouden worden, bijvoorbeeld via Veilig Thuis.

TIP! Stel outcome-criteria vast

Gemeenten zijn sinds 2015 wettelijk verplicht om aan te geven welke outcome-criteria zij hanteren voor jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen. NJI en VNG ondersteunen de gemeenten hierbij. Zulke outcome-criteria kun je ook opstellen voor de organisaties die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling.

²². Zie hoofdstuk 1 van deze handreiking.

²³. Art. 2.2, lid 2 sub c, Jeugdwet.



Bijlage 1

De wettelijke basis van de gemeentelijke verantwoordelijkheid bij de preventie van kindermishandeling

De gemeente draagt niet alleen verantwoordelijkheid voor het aanbieden van jeugdhulp, al dan niet in een gedwongen kader (jeugdbescherming en jeugdreclassering), maar ook voor de preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling, onder andere door het versterken van het pedagogische klimaat, vroegtijdig signaleren van problemen en zorgen dat er adequaat op kan worden gereageerd. Die verantwoordelijkheid is wettelijk vastgelegd, in de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015. In deze bijlage de letterlijke weergave van een aantal relevante wetteksten.²⁴

Jeugdwet

Art. 1.1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder: [...]

kindermishandeling: elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel; [...]

Art. 2.1 *aanhef en sub a t/m e*

Het gemeentelijke beleid [...] is gericht op:

- a. het voorkomen en de vroege signalering van en vroege interventie bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen;
 - b. het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen;
 - c. het bevorderen van de opvoedvaardigheden van de ouders, opdat zij in staat zijn hun verantwoordelijkheid te dragen voor de opvoeding en het opgroeien van jeugdigen;
 - d. het inschakelen, herstellen en versterken van de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren, waarbij voor zover mogelijk wordt uitgegaan van hun eigen inbreng;
 - e. het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit;
- [...]

Art. 2.2, lid 1 en 2 *aanhef en sub b*

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast dat richting geeft aan de door de gemeenteraad en het college te nemen beslissingen betreffende preventie en jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.
2. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid [...] en geeft daarbij in ieder geval aan: [...]
 - b. hoe dit beleid zal worden uitgevoerd in samenhang met de verantwoordelijkheid van het college inzake het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en welke acties in de door het plan bestreken periode zullen worden ondernomen.

Art. 2.6, lid 1 *aanhef en sub e*

Het college is er in ieder geval verantwoordelijk voor dat: [...]

- e. wordt voorzien in maatregelen om kindermishandeling te bestrijden.

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Art. 2.1.2, lid 1 en 2 *aanhef en sub a*

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast met betrekking tot het door het gemeentebestuur te voeren beleid met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning.
2. Het plan beschrijft de beleidsvoornemens inzake de door het college te nemen besluiten of te verrichten handelingen die erop gericht zijn:
 - a. de sociale samenhang [...] te bevorderen, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente te bevorderen, alsmede huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden;

[...]

Bijlage 2

Bepaal de visie en werk deze uit in gemeentelijk beleid

Op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 zijn niet alleen de centrumgemeenten, maar alle gemeenten binnen een regio verantwoordelijk voor een ketenaanpak op het gebied van kindermishandeling, inclusief de inzet van regionale gelden. Deze aanpak moet zijn beschreven in een regiovisie kindermishandeling, eventueel gekoppeld aan een regiovisie huiselijk geweld (Zie: www.regioaanpakveiligthuis.nl).

Vervolgens is het zaak de regiovisie uit te werken in lokaal gemeentelijk beleid. Belangrijk hierbij is dat de lokale taken (met name preventie en nazorg) goed aansluiten op de regionale taken. Het risico bestaat dat er een mismatch ontstaat tussen de regionale plannen en lokale structuren wat betreft taakverdeling van lokale toeleiding en samenwerking met ketenpartners. Er bestaat immers diversiteit in hoe gemeenten, ook binnen één regio, hun sociaal domein in het nieuwe stelsel vormgeven. Een regionale stuurgroep met lokale vertegenwoordiging kan helpen om de voortgang van de lokale uitwerking te bewaken.

Betrek professionals uit alle relevante sectoren, gezinnen en ervaringsdeskundigen in een vroeg stadium bij de ontwikkeling van de visie en de plannen. Voor het perspectief van ervaringsdeskundigen op het gebied van kindermishandeling kan onder andere gebruik gemaakt worden van de [Jongerentaskforce Aanpak van Geweld tegen Kinderen](#).

Maak ook de koppeling met aanpalende domeinen waar risicofactoren voor kindermishandeling aanwezig zijn, zoals gemeentelijk armoedebeleid, schuldsanering, huisuitzettingsbeleid en leerplicht (zie kader). Zonder een gedegen aanpak van de achtergronden en risicofactoren is het 'dweilen met de kraan open'. Zie voor meer informatie over risicofactoren en beschermende factoren de feiten en cijfers in de inleiding van deze handreiking.

Tot slot: definieer wanneer er naar tevredenheid resultaat is geboekt. Maak heldere doelstellingen op outcome-niveau, bijvoorbeeld 'het aantal meldingen is over x jaar met x% teruggebracht'.

24. Bron: Wetten.nl. Geldig op 1 oktober 2016.



Bijlage 3

Aanvullende documentatie en verwijzingen

In de tekst van deze Handreiking staan al veel verwijzingen naar meer achtergrondinformatie. Hieronder een aantal aanvullingen, die van belang kunnen zijn bij de aanpak van kindermishandeling onder regie van de gemeente.

Handreikingen voor gemeenten

- Van **pedagogische tik tot kindermishandeling**. Handreiking voor preventie en zorg na kindermishandeling, voor gemeenten. Overzicht van de mogelijkheden, welke interventies er beschikbaar zijn en hoe de gemeente zijn verantwoordelijkheid waar kan maken. Samengesteld door het NJi (2015).
- Digitale **Toolkit voor gemeenten**. Samengesteld door het NJi en de Collectieven tegen Kindermishandeling. Met onderwerpen als samenwerking in de keten, preventie en hulpaanbod, informatie delen, meldcode, kengetallen en nog veel meer.
- **Handreiking aanpak kindermishandeling** door gemeenten. Samengesteld door de VNG, in samenwerking met het ministerie van VWS (2015).

Regievoering

- **Regie werkt!** Deze publicatie laat voorbeelden zien van de wijze waarop gemeenten de regisseursrol in praktijk brengen. Aan de hand van bestaande en nieuwe voorbeelden krijgt u een blik achter de schermen van een twintigtal gemeenten en kunt u kennisnemen van hun ervaringen met regisseren. Er bestaat een grote diversiteit in de wijze waarop gemeenten hun rol als regisseur oppakken. Zij regisseren als geldschietter, door fysiek bij te dragen of als spin in het web. Samengesteld door de VNG (2014).
- **Handreiking regievoering door gemeenten**. Er bestaan verschillende beelden van regie. In het ene uiterste gaat het bij deze beelden om het formuleren van afrekenbare doelen, het maken van prestatieafspraken en het ervoor zorgen dat partijen zich eraan houden (vastzetten). In het andere uiterste gaat het om inspireren, netwerken, verbinden en faciliteren (loslaten). De handreiking bouwt daarop voort. Samengesteld door adviesbureau Partners+Pröpfer (2012).
- **De gemeente als regisseur**. De term 'regie' wordt zowel door het rijk als door gemeenten gebruikt, waarbij niet altijd concreet wordt

aangegeven in welke betekenis het begrip wordt gehanteerd. Los van de definitie of omschrijving, is vanuit gemeenten en maatschappelijke organisaties nogal eens het geluid te horen dat de invulling van de lokale regierol niet vanzelf gaat en in de praktijk op problemen stuit of niet van de grond komt en dus de probleemoplossing belemmert. Om gemeenten te ondersteunen bij de regierol heeft Partners + Pröpfer in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2009 onderzocht welke problemen gemeenten ondervinden bij de invulling van hun regierol, welke rol het rijk hierbij kan spelen en hoe gemeenten die rol adequaat kunnen oppakken. In deze handreiking wordt deze informatie samengebracht en geïllustreerd aan de hand van veiligheidsthema's.

Crisis

- **Bestuurlijke voorbereiding op calamiteiten in de jeugdzorg**. Als gemeentebestuurder, verantwoordelijk voor de jeugdhulp en de aanpak van kindbescherming weet u één ding zeker: er gaat een keer iets mis. Met grote kans op ernstige gevolgen. En daar wordt u als verantwoordelijk bestuurder op aangesproken. Hoe bereidt u zich daarop voor? Het COT maakte een checklist (2014).
- **Toolkit crisismanagement in de jeugdzorg**, voor gemeenten. Nu de gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de volledige jeugdzorg, komt ook de verantwoordelijkheid voor incidenten en calamiteiten op uw bord terecht. Hoe gaat u daar mee om? Hoe communiceert u met uw burgers? Hoe voorkomt u dat u als bestuurder in een risico-regel-reflex schiet? De VNG heeft er een uitgebreide toolkit voor samengesteld.

Handreikingen voor professionals

- **Richtlijnen voor jeugdhulpverleners bij (vermoedens van) kindermishandeling**. In deze digitale richtlijn staat de veiligheid van jeugdigen voorop. Doel van deze richtlijn is om professionals in de jeugdhulp en jeugdbescherming een gedragen (wetenschappelijk) onderbouwd fundament te bieden voor het handelen bij (mogelijke) kindermishandeling en –verwaarlozing. Samengesteld door het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW) en de Nederlandse Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen (NVO).

Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik

Lange Voorhout 13
2514 EA Den Haag
T: 070 - 376 58 30
info@tfkinderenveilig.nl
www.taskforcekinderenveilig.nl

Postadres

Postbus 556
2501 CN Den Haag

Eindredactie

Kees Dijkman
www.keesdijkman.com

Ontwerp en opmaak

Mooijontwerp
www.mooijontwerp.nl

Datum

December 2016

